

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини
(назва інституту, факультету, коледжу)

Кафедра психології особистості та соціальних практик
(назва кафедри, циклової комісії)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
« 03 » 02 2020 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологія превентивної діяльності»

для студентів

спеціальності:	053 Психологія
освітнього рівня:	першого (бакалаврського)
освітньої програми:	053.00.01 Психологія

Київ – 2020

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Проголосовано № 2594/20
(підпис) (протокол, дата) 20

Розробник:

Фурман Вікторія Вікторівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик

Викладач:

Фурман Вікторія Вікторівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології особистості та соціальних практик

Протокол від 20.01. 2020 р. № 1

Завідувач кафедри _____ (О.П. Сергєєнкова)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми 053.00.01 Психологія)

20.01. 2020 р.

Керівник освітньої програми _____ (О.П. Сергєєнкова)

(підпис)

Робочу програму перевірено

03.02.2020 р.

Заступник директора _____ (Р.О. Павлюк)

(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (Сергєєнкова О.П.), «__»__ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (Сергєєнкова О.П.), «__»__ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (Сергєєнкова О.П.), «__»__ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (Сергєєнкова О.П.), «__»__ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	Денна	заочна
Вид дисципліни	основна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	3	
Семестр	6	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – вивчення теоретичних аспектів дисципліни «Психологія превентивної діяльності» та практичне набуття навичок щодо попередження прояву асоціальних явищ в поведінці особистості.

Завдання курсу:

- аналіз теоретичних основ психології превентивної діяльності;
- інтеграція та систематизація знань про можливі кризові стани особистості в сучасних суспільних трансформаціях;
- опанування технологіями психологічної допомоги особистості в умовах надзвичайних ситуацій;
- сприяння професійному самовизначенню та набуттю професійно-педагогічної ідентичності через усвідомлення психологічних особливостей науково-педагогічної діяльності та передумов її опанування.

3. Результати навчання за дисципліною

Внаслідок опанування змісту навчальної дисципліни «Психологія превентивної діяльності» у студентів формуються такі **навчальні компетентності**:

- знання категоріально-понятійного апарату психології превентивної діяльності,
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології,

здатність до конструктивної взаємодії з іншими людьми, незалежно від їх походження та особливостей культури, і поваги до різноманітності,

- здатність взаємодіяти з іншими людьми в конструктивному ключі, навіть при вирішенні складних завдань,
- визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання,
- ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ,
- здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій,
- демонстрування відповідального ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку,
- демонстрування соціально відповідальної та свідомої поведінки, слідування гуманістичним та демократичним цінностям.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи психології превентивної діяльності							
Тема 1. Превентивна діяльність та її значимість для суспільства, особливості об'єктів та суб'єктів превентивного впливу	13	2	2	2			7
Тема 2. Превентивно орієнтована освіта	15	2	4	2			7
Модульний контроль	2						
Разом	30	4	6	4			14
Змістовий модуль 2. Причини і передумови появи відхилень у поведінці особистості							
Тема 3. Характеристика, типологія і структура девіантної поведінки особистості	13	2		4			7

Тема 4. Теоретичні основи профілактики девіантної поведінки	15	2		6			7
Модульний контроль	2						
Разом	30	4		10			14
Змістовний модуль 3. Технології роботи з різними групами превентивного впливу							
Тема 5. Класичні технології роботи з девіантами та їх соціальним оточенням	13	2		4			7
Тема 6. Інтерактивні технології превентивного впливу	15	2		6			7
Модульний контроль	2						
Разом	30	4		10			14
Змістовний модуль 4. Особливості превентивної діяльності в освітніх інституціях							
Тема 7. Превентивна педагогіка сім'ї	13	2		4			7
Тема 8. Соціально-психологічна профілактика відхилень у поведінці підлітків в освітньо-виховних інституціях	15	2		6			7
Модульний контроль	2						
Разом	30	4		10			14
Усього	120	16	6	34			56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи психології превентивної діяльності

Лекція 1. Превентивна діяльність та її значимість для суспільства, особливості об'єктів та суб'єктів превентивного впливу

Превенція. Правовий аспект превентивної діяльності в Україні. Рівні превентивної діяльності: первинна (соціально-педагогічна профілактика), вторинна (превентивна допомога і корекція), третинна (адаптація, реабілітація, ресоціалізація).

Основні поняття теми: превенція, превентивне виховання, соціально-педагогічна профілактика, превентивна допомога, корекція, адаптація, реабілітація, ресоціалізація.

Семинар 1. Основні засади розвитку превентивного підходу.

Практичне заняття 1. Аналіз проблеми превентивного виховання.

Проаналізувати та представити на обговорення сучасні проблеми превентивного виховання дітей та молоді.

Лекція 2. Превентивно орієнтована освіта

Превентивне виховання та освіта. Превентивно орієнтована діяльність у навчальному закладі. Проблеми впровадження превентивної діяльності. Моделі поведінки батьків: агресії, надії, страхи, безсилля, заперечення, співзалежність.

Основні поняття теми: превентивна освіта, страх, безсилля, заперечення, спів залежність.

Семінар 2. Сучасні проблеми превентивної освіти. Принципи побудови системи превентивного виховання.

Семінар 3. Соціальні відхилення в поведінці дітей та молоді. Поняття соціальної норми.

Практичне заняття 2. Сім'я як важливий інститут соціалізації особистості.

Проаналізувати та представити основні моделі поведінки батьків у вирішенні проблем дітей. Окреслити можливі відхилення сімейного життя, виявити причини, передбачити наслідки при: порушенні емоційної структури сім'ї, знищенні виховних цінностей, загрозі розлучення, загрозі насилля.

Змістовий модуль 2

Причини і передумови появи відхилень у поведінці особистості

Лекція 3. Теоретичні основи профілактики девіантної поведінки

Загальна теорія девіантності та девіантної поведінки. Основні ознаки девіантної поведінки. Підходи до класифікації поведінкових розладів. Девіантна поведінка та соціальні відхилення. Біологічні передумови виникнення поведінкових девіацій. Психологічні механізми розладів поведінки. Соціальні та соціально-педагогічні фактори девіантної поведінки.

Основні поняття теми: девіація, девіантна поведінка, передумови, поведінкові розлади.

Практичне заняття 3-4. Профілактика девіантної поведінки особистості

Підібрати відеоряд щодо наочного зображення девіантної поведінки особистості, проаналізувати та створити алгоритм рекомендацій щодо корекційних заходів. Представити результати у вигляді презентації.

Лекція 4. Характеристика, типологія і структура девіантної поведінки особистості

Характеристика девіантної поведінки особистості. Індивідуальні (ізолювані) та групові девіації, їх особливості. Сімейні різновиди групових девіації. Тимчасові і постійні, стійкі і нестійкі форми девіантної поведінки. Стихійні та сплановані, структуровані (організовані) і неструктуровані (слабоорганізовані) різновиди поведінки. Експансивні/неекспансивні девіації. Егоїстичні/альтруїстичні девіації. Свідомі/несвідомі девіації. Теорія «ярликів» Г. Беккера.

Основні поняття теми: девіантна поведінка, адаптація/дезадаптація особистості, десоціалізація особистості.

Практичне заняття 5-6. Профілактика вживання психоактивних речовин

Підібрати та представити форми та методи профілактики вживання учнями психоактивних речовин.

Практичне заняття 7. Роль шкільного психолога та соціального педагога в превентивній освіті

Окресліть особливості превентивної роботи шкільного психолога і соціального педагога з профілактики девіантної поведінки учнів.

Змістовий модуль 3

Технології роботи з різними групами превентивного впливу

Лекція 5. Класичні технології роботи з девіантами та їх соціальним оточенням

Методологічні принципи превентивної діяльності: системність, цілеспрямованість, комплексність. Соціальна-педагогічна профілактика як система засобів превентивного виховання. Загальні поняття про соціально-педагогічні технології в превентивній роботі з групами ризику.

Основні поняття теми: девіантна особистість, соціальна дезадаптація, психолого-педагогічна корекція, група ризику.

Практичне заняття 8-9. Діагностика агресивної поведінки особистості

Підібрати методи діагностики агресивної поведінки особистості. Розробити програму профілактики попередження та подолання агресивної поведінки особистості.

Лекція 6. Інтерактивні технології превентивного впливу

Соціально-педагогічна профілактика як перший рівень превентивного впливу. Превентивна допомога і корекція як другий рівень превентивного виховання. Адаптація, реабілітація та ресоціалізація як третій рівень

превентивного виховання. Види технологій в первинній, вторинній, третинній превенції.

Основні поняття теми: адаптація, реабілітація, ресоціалізація, група ризику, превентивна бесіда.

Практичне заняття 10-11. Психокорекційна робота з дітьми «групи ризику»

Розробити та представити програму попередження соціально-небажаних учинків підлітка.

Практичне заняття 12. Моніторинг форм та методів профілактики ВІЛ/СНІДу.

Зробити та представити моніторинг форм та методів профілактики ВІЛ/СНІДу.

Змістовий модуль 4

Особливості превентивної діяльності в освітніх інституціях

Лекція 7. Превентивна педагогіка сім'ї

Сім'я і освіта як основні соціальні інститути соціалізації дитини. Види і особливості помилкового виховання дітей в сім'ї. Попередження дитячого насилля і безпритульності як профілактика дезадаптованої поведінки. Основні моделі поведінки батьків у вирішенні проблем дітей. Особливості родинного виховання як основи збереження здоров'я підростаючого покоління. Значення превентивної освіти батьків у реалізації стратегії превентивного виховання дітей та молоді.

Основні поняття теми: сім'я, освіта, превентивна педагогіка, дезадаптована поведінка.

Практичне заняття 13-14. Алгоритм рекомендацій для батьків та педагогів

Розробити алгоритм порад батькам та педагогам щодо попередження небажаних учинків підлітка.

Лекція 8. Соціально-психологічна профілактика відхилень у поведінці підлітків в освітньо-виховних інституціях

Сутність і методи превентивного виховання в освітньо-виховних інституціях. Організація безпечного середовища в навчальному закладі. Методи превентивного виховання. Роль самоврядування у проведенні превентивної роботи у середньому та вищому навчальному закладі. Превентивні тренінги в навчальному закладі.

Основні поняття теми: безпечне середовище, превентивне виховання, превентивні тренінги.

Практичне заняття 15-16-17. Превентивний тренінг

Розробити та провести/показати елементи превентивного міні-тренінгу для студентів.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	3	3	-	-	-	-	-	-
Відвідування практичних занять	1	2	2	5	5	5	5	5	5
Робота на семінарському занятті	10	3	30	-	-	-	-	-	-
Робота на практичному занятті	10	2	20	5	50	5	50	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			87		87		87		87
Максимальна кількість балів: 348									
Розрахунок коефіцієнта: $348 : 100 = 3,48$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи психології превентивної діяльності

Тема 1. Превентивно орієнтована освіта

Написати есе на тему «Актуальність превентивного виховання і превентивної освіти для сучасної України» – 5 балів.

Змістовий модуль 2

Причини і передумови появи відхилень у поведінці особистості

Тема 3. Характеристика, типологія і структура девіантної поведінки особистості

Створити інфографіку на тему: «Адиктивна поведінка та її деструктивна роль» – 5 балів.

Змістовий модуль 3

Технології роботи з різними групами превентивного впливу

Тема 5. Класичні технології роботи з девіантами та їх соціальним оточенням

Соціально-правовий захист неповнолітніх як засіб профілактики девіантної поведінки – 5 балів.

Змістовний модуль 4

Особливості превентивної діяльності в освітніх інституціях

Тема 8. Соціально-психологічна профілактика відхилень у поведінці підлітків в освітньо-виховних інституціях

Окреслити шляхи попередження педагогічної занедбаності і важковихованості неповнолітніх – 5 балів.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Кількість балів за роботу під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких критеріїв:

- своєчасність виконання навчальних завдань 1б;
- повний обсяг їх виконання 1б;
- якість виконання навчальних завдань 2б;
- творчий підхід у виконанні завдань 1б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання. Модульні контрольні роботи виконуються в письмовій комбінованій формі.

Таблиця 6.3.1

Зміст і критерії оцінювання модульних контрольних робіт

Змістовий блок і його призначення	Форма	Максимальна кількість балів
Перший (визначення якості володіння базовими поняттями)	тести	15
Другий (виявлення здатності до аналізу, синтезу, конкретизації й узагальнення змісту навчальної дисципліни)	запитання, що передбачає розгорнуту відповідь	4
Третій (встановлення спроможності до застосування знань на практиці)	психологічна задача	6

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль проводиться у вигляді заліку.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.
Не передбачено навчальним планом.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Навчально-методична картка дисципліни «Психологія превентивної діяльності» для студентів спеціальності 053 «Психологія»

Разом: 120 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 6 год., практичні заняття – 34 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 56 год.
Максимальна кількість балів - 348 Коефіцієнт – 3,48

Модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовний модуль 3	Змістовний модуль 4
Назва модуля	Теоретичні основи психології превентивної діяльності	Причини і передумови появи відхилень у поведінці особистості	Профілактика та корекція відхилень у поведінці особистості	Особливості превентивної діяльності в освітніх інституціях
Кіль-сть балів за модуль	87 балів	87 балів	87 балів	87 балів
Теми лекцій	1. Превентивна діяльність та її значимість для суспільства, особливості об'єктів та суб'єктів превентивного впливу (1 бал) 2. Превентивно орієнтована освіта (1 бал)	3. Теоретичні основи профілактики девіантної поведінки (1 бал) 4. Характеристика, типологія і структура девіантної поведінки особистості (1 бал)	5. Класичні технології роботи з девіантами та їх соціальним оточенням (1бал) 6. Інтерактивні технології превентивного впливу (1 бал)	7. Превентивна педагогіка сім'ї (1 бал) 8. Соціально-психологічна профілактика відхилень у поведінці підлітків в освітньо-виховних інституціях (1 бал)
Кількість балів	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали
Теми семінарських занять	1. Основні засади розвитку превентивного підходу (11 балів) 2. Сучасні проблеми превентивної освіти. Принципи побудови системи превентивного виховання (11 балів) 3. Соціальні відхилення в поведінці дітей та молоді. Поняття соціальної норми			

	(11 балів)			
Кількість балів	33 бали	-	-	-
Теми практичних занять	1. Аналіз проблеми превентивного виховання (11 балів) 2. Сім'я як важливий інститут соціалізації особистості (11 балів)	3-4. Корекція девіантної поведінки особистості (22 бали) 5-6. Профілактика вживання психоактивних речовин (22 бали) 7. Роль шкільного психолога та соціального педагога в превентивній освіті (11 балів)	8-9. Діагностика агресивної поведінки особистості (22 бали) 10-11. Психокорекційна робота з дітьми «групи ризику» (22 бали) 12. Моніторинг форм та методів профілактики ВІЛ/СНІДу (11 балів)	13-14. Алгоритм рекомендацій для батьків та педагогів (22 бали) 15-16-17. Превентивний тренінг (33 бали)
Кількість балів	22 бали	55 балів	55 балів	55 балів
Самостійна робота	Написати есе на тему «Актуальність превентивного виховання і превентивної освіти для сучасної України» – 5 балів	Створити інфографіку на тему: «Адиктивна поведінка та її деструктивна роль» – 5 балів	Соціально-правовий захист неповнолітніх як засіб профілактики девіантної поведінки – 5 балів	Окреслити шляхи попередження педагогічної занедбаності і важковиховуваності неповнолітніх – 5 балів
Кількість балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів
Рейтингові бали	Загальна кількість балів – 348 Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу – 3,48			
Підсумковий контроль	Залік			

8. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Завацька Н. Є. Теоретичні підходи та основні методи психотерапії залежненої поведінки: соціально-психологічний аспект. Монографія/ Наталія Євгенівна Завацька. – Київ: Український видавничий консорціум, 2008. – 260 с.
2. Кальченко Л. В. Підготовка фахівців соціально-педагогічної сфери до превентивного виховання дітей групи соціального ризику//Л.В. Кальченко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 17 (180). – Ч. II. – С. 251-261.
3. Оржеховська В. М. Превентивна педагогіка : навч.-метод. посіб. / В. М. Оржеховська, О. І. Пилипенко. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю., 2006. – 282 с.
4. Оржеховська В. М. Про концепцію превентивного виховання / В.М. Оржеховська // Практична психологія і соціальна робота. – 1999. – № 5. – С. 21-29.

Додаткова література:

5. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика : навч. посіб. [для студ.] / Ренате Хейкіївна Вайнола; за ред. С.О. Сисоєвої. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 134 с.
6. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування : підруч. / С. В. Васьківська. – [2-ге вид.]. – К. : Ніка-Центр, 2011. – 424 с.
7. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога / Людмила Миколаївна Завацька // Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2008. – 240 с.